

помимо его воли. Проходила цепью дымно-темных колец его бессмысленная жизнь» [3, 208]. В отчаянии, потеряв всякий интерес к жизни, ощущая свою ненужность, Климов бросается под поезд.

И так, мы рассмотрели и проанализировали произведения М. Горького описывающие суицидальные акты героев, их мысли, чувства, переживания, а также проанализировали причины, толкнувшие их к самоубийству.

N. PANOVA
Berdyansk

SUICIDAL DISCOURSE IN M. GORKY'S PROSE

In the article the suicidal acts of heroes of stories of the great Russian writer Maxim Gorky, who himself attempted suicide.

Key words: suicide, inner world, feelings, experiences, suicidal act.

Н. Ю. ПАНОВА
м. Бердянськ

СУІЦИДАЛЬНИЙ ДИСКУРС У ПРОЗІ МАКСИМА ГОРЬКОГО

У статті аналізуються суїцидальні акти героїв оповідань російського письменника М. Горького, який сам намагався покінчити життя самогубством.

Ключові слова: самогубство, внутрішній світ, почуття, переживання, суїцидальний акт.

Стаття надійшла до редколегії 28.07.2014 р.

УДК 821.161.2.09

Я. В. ПАРХЕТА
м. Кіровоград
parheta@rambler.ru

ПСИХОАВТОБІОГРАФІЧНІСТЬ ПОВІСТІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА «ДЕНЬ МІЙ СУБОТНІЙ»

У статті досліджується повість Гр. Тютюнника «День мій суботній». Увага зосереджена на особливостях характеру та темпераменту як визначальних елементів психоструктури особистості. Застосування психопоетикального підходу до аналізу мегатексту сприяє увіраженню авторських інтенцій.

Ключові слова: психопоетикальний підхід, психоавтобіографічність, психоструктура особистості, мегатекст.

Активізація історико-літературних та теоретико-літературних розвідок із використанням здобутків психології у всьому розмаїтті її напрямів є невід'ємною рисою сучасного літературознавства. Інтерес до психоструктури особистості, а особливо – людини неординарної (до таких зараховуємо письменників, художників, музикантів та інших представників творчого напрямку) активно посилюється. Доведено, що осягнення поетики літературного твору прямо пропорційно залежить від розуміння сутності особистості митця (В. Барчан, О. Бідюк, Н. Зборовська, М. Кодак, Г. Левченко,

С. Михида, М. Набок, І. Скляр, І. Юрова та ін.). Матеріалом, який демонструє зазначене твердження, переважно є літературний дискурс доби модернізму, яка найвиразніше оприявнює кореляцію особистого і художнього.

Переконані, що й інші літературні напрями не менш репрезентативні для демонстрації можливостей психопоетикального методу. На нашу думку, це стосується і творчості письменників-шістдесятників у цілому й Гр. Тютюнника, повість якого, зокрема «День мій суботній», є об'єктом цієї статті. Зазначимо, що дослідники творчості письменника свою

увагу переважно зосереджували на місці письменника в контексті доби шістдесятництва (Л. Тарнашишська, О. Лихачова), особливостях поетики його творів (Т. Аврахов, О. Головій, А. Гурбанська, І. Захарчук, та ін.) та на окремих аспектах психологізму (В. Даниленко, Н. Зборовська, О. Капляр, Н. Тульчинська, М. Хороб). Водночас поза увагою дослідників залишився психологічний портрет письменника, художньо трансформований у його творах, що й актуалізує пропонуване дослідження.

С. Михида стверджує, що у художньому творі так чи інакше віддзеркалюється «Я» творця і, в свою чергу, «мистецький твір є таким, а не іншим, бо в ньому віддзеркалюється особистість автора, і в той же час вона творить саме такий, а не інший твір мистецтва» [8, 44]. Це дещо суперечить думці Р. Інгардена в тому, що «будь-яке інше, окрім літературного, читання твору спотворює його і є помилковим, фальшивим» [цит. за: 14, 83]. Науковець застерігає, що літературний твір необхідно читати як твір мистецький, а не сприймати його як «психологічний документ про переживання автора» [цит. за: 14, 83].

Так, було б помилковим використовувати лише сам твір мистецтва за єдиний автентичний факт життєтворчості митця. Слушно зазначає М. Кодак: «раціональне осягнення явища «авторська свідомість» немислиме в обхід продукту її діяльності – художнього твору з іманентною йому поетикою, цілісним, тобто системним, результатом цілісного творчого акту [6, 2]. Суголосна із твердженням М. Кодака думка О. Орлової, яка також зазначає, що «єдність і цілісність літературного твору безпосередньо пов'язані з фігурою (образом) автора, більш того: саме автор і є головною запорукою цієї єдності» [10, 4]. У цьому контексті доречно відзначити думку С. Михиди, який стверджує, що «реалізація прагнення одержати результат уповні можлива лише за умови осягнення суб'єкта творення, осмислення його психічної іпостасі» [8, 19]. Тож аналіз художнього твору у нашому розумінні нерозривно пов'язаний із особистістю автора. Підтвердженням тому може бути повість Григора Тютюнника «День мій суботній». Самоідентифікація автора у художньому просторі виявляється як у назві – «День мій суботній» (підкреслення наше. – Я. П.), так і у використанні аукторіального типу

нарації [4] (ауктор виконує функцію й оповідача, і персонажа), що в сукупності дає підстави говорити про психоавтобіографічну спрямованість повісті.

Порівнявши щоденникові записи письменника, замітки у записниках, інформацію з листів Гр. Тютюнника до рідних і близьких із подіями в повісті упевнюємось в тому, що твір має психоавтобіографічний характер. Пряме підтвердження психоавтобіографізму знаходимо і в записнику письменника. Запис, який корелює із сюжетом твору, можна вважати фіксацією авторського задуму разом із прагненням осягнути частину зовнішнього світу «і шмат Подолу, і церкву, і узвіз, і «житній» ринок, і дядька, що продає протез» [13, 336] оприявнює бажання залишити «сліди» своєї особистості: «написати б щось про людину, яка *«акторствує, сміється...»* (курсив наш. – Я. П.). Спогади про Гр. Тютюнника засвідчують високу міру акторських здібностей, саркастичності, що спостерігаємо і в образі головного героя повісті «День мій суботній» – Миколи Порубая. А. Гурбанська слушно визначає жанр твору як «повість-роздум» [2, 127]. Незважаючи на те, що уже з назви повісті ми розуміємо, що йтиметься лише про один день із життя Миколи Порубая, автор розгортає перед нами цілу панораму життя головного героя, доповнюючи її філософськими роздумами. Наративна структура повісті (від першої особи) підкреслює суб'єктивізм оповіді, що можна трактувати і як «сповідь особистості автора» на мовленнєвому рівні, що є формою вираження екзистенційної свідомості. Слушно зазначає М. Кодак, що майже усі повісті письменника «орієнтовані переважно на односуб'єктну структуру» [6, 52].

О. Неживий стверджує: «осягти масштаби неперевершеного таланту можна тільки за умови глибокого вивчення літературних джерел його життєвого і творчого шляху, що для Гр. Тютюнника становить неподільну єдність, бо саме з дитинства та юності викристалізувалося його самотутнє художнє світовідчуття» [9, 17]. Так, образ Миколи Порубая є прямим втіленням головних рис Григора Тютюнника, хоч не слід, на нашу думку, його повністю ототожнювати з автором.

Крім детального опису одноденних справ Миколи, автор дає інформацію і про певні пе-

ріоди його дитинства, навчання і дорослого життя. Відомо, що Микола ріс без батька, працював у свинарнику з тіткою Харитею: «Юлавими я волочив, орав людям грядки, возив коноплі, зерно і перший тиждень ледь не щодня плакав од них [...]. Плакав я не тому, що воли не йшли, а з образи, що їх за мною закрипили. «Якби в мене був батько, – думав я, – він би за мене заступився» [11, 481]. Попри все хлопець прагнув бути освіченою людиною. Задля цього він «щотижня [...] йшов на товарну станцію розвантажувати вагони з цементом, вугіллям, цеглою, лісом, аби заробити грошей і придбати на них книжки, які мені хотілось мати у власній бібліотеці» [11, 489].

У автобіографії Григор Тютюнник писав: «Після того, як батька забрали в тюрму в 1937 р., взяв мене до себе батьків брат» [12, 615], проте, зважаючи на скрутне матеріальне становище в родині, Григор, будучи ще дитиною, пішки відправився до матері додому, куди згодом приїхала його тітка, яка фактично замінила матір. Працював у колгоспі: «орав, волочив, косив, погоничував біля волів (їх звали «ледачі») [12, 616]; працював на будівництві Миронівської ГРЕС та відбудові шахт в Луганській області [13, 9]. Наведені факти з автобіографії письменника засвідчують тісний зв'язок з відображеними подіями з життя Миколи, і тим самим підкреслюють автобіографізм повісті. Усе ж для нас становлять більший інтерес внутрішні психічні інтенції Григора Тютюнника, які він майстерно втілює у образі Миколи. Припускаємо, що всі події, які відбуваються у творі (робота, проблема з ордером на квартиру), ніби створюють загальний фон повісті. Ядро ж твору, його сутність – це роздуми молодого учителя історії над життям, політикою, своїм майбутнім, людьми, щастям, дружбою. Водночас повість побудована так філігранно, що не можна викинути жоден епізод, адже кожен із них вдало доповнює інший, утворюючи цілісну картину життя різних прошарків українського суспільства.

Детально зупинимось на аналізі психофізіологічних (темперамент) та психосоціальних (характер) якостей особистості (Л. А. Колесніченко) головного героя та співставимо їх біо-психосоціальними характеристиками Гр. Тютюнника. Автор наділяє головного героя такими рисами: інфантильність, непокірли-

вість, чесність, щирість, інтелігентність. Спостерігаємо, що такі ж риси притаманні й самому письменнику, про що свідчать спогади його родичів та друзів. В. Дрозд справедливо вбачає в особистості письменника еталон чесності. А. Шевченко зазначає: «найменша несправедливість, чиїсь негідні вчинки, брехня, що вдалася в шати правди, надовго виводили його з душевної рівноваги й незрідка вкидали в депресивний стан» [1, 452].

Дійсно, попри все у житті Григор Тютюнник ненавидів підлабузництво, жорстко ставився до таких людей, фактично зневажав їх. У листі до Н. Дангулової письменник побіжно пише про прочитаний твір, але писати подяку в журнал, що йому прислав не збирається, бо «ще подумає, що підлабузнююся, Бог з нею, такою про мене думкою...» [13, 132]. Л. Зубак, пишучи про взаємини Гр. Тютюнника із Ф. Роговим підкреслює чесність і принциповість обох письменників: «Він добре бачив, де щирість, а де лукавство, де любов, а де фальш. Не терпів підлабузників і пристосуванців, а ще слабкодушних» [3, 124]. Вибуховість, холеричність Тютюнників О. Черненко пов'язує із турецькою кров'ю, яка «десь шуміла в їхніх жилах, свідчить вуличне прізвисько Галани та й ім'я прадіда – Хтудул. Та й саме прізвище Тютюнник десь етимологічно доводить оту двокровність» [1, 422]. А. Шевченко пригадує: «ішов повагом, статечно, одна рука в кишені, друга за відлогом піджака, голова відкинута назад і трохи набік» [1, 439], що притаманне флегматику.

У спогадах В. Захарченка про письменника спостерігаємо два типи темпераменту: «Григор був розважливий, думка його вилась неспішно й затишно, як димок од його сигарети. А ще він бував колючий, саркастичний, а то й сумовитий» [1, 290]. М. Слабошпицький вказує на складність і неоднозначність характеру письменника: «він був людиною зі складним і сильним характером. Органічно не терпів фальші, лицемірства і особливо спекуляції та кон'юнктури в літературному ділі» [1, 387]. М. Григорів наголошує на інтелігентності Гр. Тютюнника: «Широка освіченість. Виключна працьовитість. Аж до виснаження. Яскрава особистість. Неповторна індивідуальність. Лицар в одвічній боротьбі добра зі злом. І в щоденному житті, і в творах утверджував людське благородство, високу порядність,

виступав проти чванства, бюрократизму і фарицейства» [1, 195]. Гр. Тютюннику, пригадує Є. Гуцало, «були чужі велеречивість і фальшива патетика» [1, 238], також «йому була чужою гігантоманія, коли митець надимається від пиhi» [1, 238]. Так, у повісті головний герой у розмові з Мироном говорить про залежність від успіху, адже «успіх має величезну владу над людиною. До того ж найпідступнішу, бо вона непомітна» [11, 486]. Також Микола розмірковує над славою і добробутом, що в сукупності здатні відібрати у людини такі прості цінності, як честь, гідність, справедливність.

У листі до П. Гаврилова Гр. Тютюнник скаржиться на ієрархію стосунків на роботі та непотрібну писанину, як він вважає: «отих дурних ієрархічних стосунків між учителями, завучем, директором, побудованих на суто інтелігентських покидьках моралі [...]. Не люблю звітів, насилування своїх знань методичною еквілібристикою, на яку зараз мода; не люблю ськати в газетах речення ультрасучасного змісту, щоб втокмачувати учневі в голову мовний шаблон і прописну істину...» [13, 95].

Микола також не любив ієрархію в стосунках і шаблонність в роботі. У повісті є епізод, коли персонаж вивчив кроки завкадрами Олександра Павловича, який стежив, хто і на скільки запізнювався на роботу. А Микола спеціально запізнювався і «не тому, що просипав чи помалу йшов, а заради розваги» [11, 476]. Одного разу, коли Микола вивчив кроки Олександра Павловича, він навмисне запізнився і скопіював його кроки, щоб показати безглуздість роботи завкадрами.

Вагомими є філософські роздуми Миколи над своїм життям, долею суспільства, вічними питаннями добра і зла, які співзвучні із позицією автора. У листі до М. Стеблини Гр. Тютюнник пише про ціль життя: «немає, мабуть, конкретного, загального смислу життя, загального для всіх, а є для кожного свій на цьому прекрасному лиці вічності. Для кожного свій смисл, бо кожен знає, що він не вічний, і кожен хоче чогось свого – великого чи малого. Мабуть, кожному здається, що – велике. Прекрасна омана» [13, 118]. У творі побіжно, але вловима суть життя для головного героя: життя – це гра. Микола пояснює Миронові:

«мені здається, що люди всі до одного актори. І що далі ми віддаляємось од своїх пращурів, то вища наша акторська майстерність. Особливо змолоду, бо на старість ми зморюємося грати або розчаровуємося, усвідомивши марноту свого акторствування» [11, 487]. Вражає глибина думки про пам'ять своїх предків, адже наше коріння – це наша людська сутність, а коли ми підлаштовуємось під інші засади, норми, не властиві нам, то ми починаємо грати, поступово втрачаючи своє коріння, той глибинний зв'язок із поколіннями.

Водночас не можна говорити про повне копіювання думок автора. Так, Микола називає шлюб традиційною дурницею [11, 488]. Він стверджує, що «кохання – це найчистішої води гра». Проте, як відомо, Григорій Тютюнник закохувався, поважав жіноцтво. У записній книжці письменника містяться роздуми про кохання: «Любов тримається на невдоволеності, неповноті. Якщо ви нею вдоволені геть, тоді вона тікає від вас... В основі всього людського на світі лежить егоїзм, навіть того найпрекраснішого, що зветься любов'ю» [13, 362-]. Також зазначимо, що Григорій Тютюнник був одружений, мав двох синів, і, судячи з листів до дружини, був щасливий у шлюбі.

Як уже було зазначено нами, більша частина повісті належить філософським роздумам про суспільство. Увесь бруд, лицемірство людського життя починається в стінах Миколиної «нори»: «вицвілі стіни кімнати», сріблястий хатній порошок, «голі стіни», «вкрита пилюгою лампочка», павутиння на стелі; «за стінами з сухої штукатурки голосно сваряться, регочуть, співають сусіди; згори у вікно вдираються звуки переляканого піаніно, на якому хтось уперто вчиться грати, а в коридорі біля ліфта занудливим голосом скликає своїх котів котяча мати» [11, 476]. І так, з думками про те, коли вже ця котяча мати, що звертається до котів людськими іменами, помре, Микола лягає спати. Він не таким, очевидно, уявляв своє майбутнє у цій «кімнаті-келії і почувався в ній, як безквитковий пасажир на третій полиці вагона чи ще й гірше, бо пасажир знає, де йому встати, а я й цього поки що не знаю» [11, 475]. У зазначеному контексті маємо відзначити проблему села і міста, яку порушує автор у повісті. Киян головний герой називає хворими людьми: «киянам я співчуваю... вид-

но ж: людина хвора, вражена пошестю, їй хочеться того, що всім, і, якщо, вона не матиме того, що мають усі, то життя її пропаще» [11, 474].

Суголосні думки знаходимо і в листах до П. Коленського, Ф. Рогового, Н. Дангулової, де Гр. Тютюнник зізнається, що хоче жити десь в лісі або ж біля річки. Загалом, там, де, тиша. У селі, здається, він відпочивав душею від щоденних турбот. У листі до П. Малєєва письменник зізнається, що великі міста його втомлюють «темп, ритм, брудні річки, якась запрограмованість мільйонів людей, черга за всякою дрібницею, бензин – усе це не для мене. Коли я ходив по тетеївському ставку біля радгоспу увечері і слухав, як гухкає лід спідсподу, як дихає риба крізь очеретяні душники, душа тихесенько співала і любила кожен кущик понад берегами, кожную зірку в небі...» [1, 320]. У листі до Ф. Тютюнника письменник називає Київ «жидівською столицею» [13, 99]. Натомість, звертаючись до Н. Дангулової, Гр. Тютюнник описує мальовничу природу рідної Мануйлівки: «Боже мій, як тут усе пахне! Земля, трава, дерева, хліба молоді, вода у криницях, навіть мій велосипед...» [13, 123].

Водночас знаходимо записи письменника про те, що він вже втомився від села. Так, у листі до М. Стеблини він описує село як осередок пияцтва, тупості, повного духовного зубожіння: «Зате ввечері воно (село) оживає. Починається з клубу. ...І так щодня, до отупіння, до одуріння. Мимоволі почнеш думати, як бичок, дивлячись на полум'я: що ж буде з людиною через десять тисяч років? ...Затим відчиняється кафе – цей притулок для мануйлівських п'яничок ...У всіх немає грошей, і всі майже п'яні [13, 117]. У листі до брата Гр. Тютюнник зізнається: «какой жизнью мне пришлось бы жить, если бы я не поступил учиться: все те же пьянки в буфетах, все та же ругань, пошлятина и однообразие» [13, 51].

Як бачимо, Гр. Тютюнник не міг визначитись, де йому бути. У селі – природа, чисте повітря, людська прямота, відкритість та простота у стосунках, але разом із цим село є осередком пияцтва і тупості. У місті ж, де він майже звик бути, постійна метушня, байдужість, мисливство за грішми. Риси, притаманні усім місцевим жителям – це практицизм, зацікавленість лише в собі: «Я не раз питав

себе: куди ми поспішаємо, в ім'я чого штовхаємо одне одного ліктями на вулицях, у чергах, пхаємося наввипередки в автобуси, тролейбуси, трамваї, відверто нехтуючи добрим чуттям братерства? На обличчях – відсутність ... Голий, нудний практицизм» [11, 486]. І письменник говорить Миколчиними устами: «найгірше те, що я не почуваю себе своїм і в селі. Коли приїжджаю туди, мене змагає самотність, відчуження односельців, яке я, на жаль, помічаю; оті цікаві й водночас байдужі погляди, що проводжають мене з-під повіток...» [11, 475].

Ще одна риса письменника, якою він нагородив головного героя твору, – саркастичне висміювання всього примітивного. Листи до дружини, колег, щоденникові записи дають підстави стверджувати, що Гр. Тютюнник адекватно сприймав критику. Наприклад, при обговоренні твору «В сутінки» взяв до уваги зауваження Фріди Йосипівни, а на пусті коментарі Є. Романова відповів коротко і різко: «Не всем же, батенька, писать как сам Толстой» [13, 243].

Зауважимо, щоденникові записи письменника рясніють подібними висловлюваннями. На іронію в свою адресу письменник відповідав філігранним сарказмом. Доречно навести приклад розмови Григора Тютюнника з одним із його опонентів. У відповідь на його запитання про матеріал, з якого виготовляють автомобільні кузови письменник спокійно відповів: «С того же материала, что и твоя голова – из дуба» [13, 245]. Автор у повісті описує епізод, коли Микола, майстерно володіючи акторськими здібностями (що було притаманне й самому Гр. Тютюннику), копіював на роботі начальника, граючи перед відвідувачем. Микола пояснює свій вчинок так: «Може, той чоловік, що задкував до дверей і мимрив своє «пробачте», доброчесний, тямущий, працюючий і т. п., але він раб, людина без власної гідності» [11, 484]. Справжній спектакль Микола влаштував перед Лідією Костянтинівною, сусідкою. Старенька, очевидно, вже давно хотіла видати заміж свою доньку. Часто ставала біля тонкої стіни і, затамувавши подих, слухала, чи не лунають у кімнаті сусіда жіночі голоси. Із почуттям виповненого боргу Микола інколи говорив жіночим голосом, аби ввести стареньку в оману.

На нашу думку, варто детально зупинитись на аналізі листів від матері, які Микола називає «цілющими»: «дома на мене чекав лист від мами, і я зрадив, бо ні від кого не одержував таких заспокійливих цілющих листів, як від мами» [11, 513]. Як відомо, збереглося небагато листів Ганни Михайлівни до сина. Дійсно, вони написані без усіляких граматичних і стилістичних умовностей, про які пише й Микола. Проте, якщо у прочитанні материних листів Микола на відстані відчуває її турботу, доброту, занепокоєння його життям, настанови, то в реальному житті ми бачимо зовсім протилежне. Вдумливий читач відразу відчує фальш, тут автор нам дає підказку: адже «він (читач) відчуває авторові наміри крізь текст, як добрий митник золото, заховане в підборі... дивуюсь, як ваші побратими можуть нехтувати мудрим застереженням Паустовського: «Текст виказує автора з головою» [11, 486]. Так, у листі Ганни Михайлівни від 6 лютого 1976 р., читаємо: «...а ти звернув усе на мене що не напишу і не так за дрова написала і то не так я пишу що в мене дома...» (тут і далі – авторська редакція) [15, 220] або «... і я ніколи не скіглила як ти пишеш чи не правильно написала не стогну що тобі там показалося що коли не напишу письмо і все не так та я пишу що дома дома а тобі все не таке хіба ж так можна гамселить прямо по голові» [15, 220]. У повісті Гр. Тютюнник спростовує бачення складних взаємин між ним і матір'ю, які були у реальному житті. Вважаємо, що у такий спосіб письменник намагався приглушити у собі образ на матір. Можливо, уже з роками, розумом він простив матір, але душа не могла відпустити тяжкі травми дитинства. Цей факт також бачиться нам і як свого роду вибачення за постійні докори матері у реальному житті. Григор Тютюнник ніколи нікому не прощав образи, зради. Усе ж у дитини має зберегтися протягом усього життя особливе ставлення до матері.

Таким чином, за допомогою психопоетичного підходу до аналізу мегатексту письменника ми дійшли висновку, що повість Гр. Тютюнника «День мій суботній» має психоавтобіографічну спрямованість. Аналіз мегатексту засвідчив, що окремі аспекти психоструктури автора відображені у рисах головного героя повісті, а саме: непокірливість, чес-

ність, щирість, інтелігентність. Також спостережаємо, що почуття тривалої образи на матір переходить у іншу фазу, а саме: фазу розуміння того, що попри всі образи Григор Тютюнник її любить. Це відчутно у художньому тексті принаймні через бажання Миколи мати мамині листи. Дослідження подібних психічних інтенцій автора у його мегатексті становить перспективу подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Вічна загадка любові : Літературна спадщина Григора Тютюнника. Спогади про письменника / упоряд. А. Шевченко. — К. : Рад. письменник, 1988. — 495 с.
2. Гурбанська А. І. Жанровий дискурс української повісті 60–80-х років ХХ ст. : [монографія] / Гурбанська А. І. — К. : Вид-во КНУКіМ, 2008. — 384 с.
3. Зубак Л. О. «О, мій ти абсолютний чеснику!»: Про взаємини Григора Тютюнника і Феодосія Рогового / Л. О. Зубак // Кур'єр Кривбасу. — 1997. — № 69—70. — С. 122—129.
4. Коваленко К. Типи нараторів і види нарації у прозових творах А. П. Чехова («Мое життя», «Розповідь невідомої людини») / К. Коваленко // 36. наук. пр. — Вип. 79. — Полтава : Вид-во ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2012. — С. 46—50.
5. Кодак М. Григорова новела як концепт... / Микола Кодак // Слово і час. — 2007. — № 7. — С. 51—55.
6. Кодак М. П. Авторська свідомість і поетика / М. П. Кодак // Вісник Запорізького державного університету. — 2001. — № 1. — С. 1—3.
7. Марко В. П. Стежки до тайни слова: Літературознавчі й методичні студії: [навч. посібник для студ. філологічних спеціальностей] / Василь Марко. — Кіровоград : Степ, 2007. — 264 с.
8. Михида С. П. Психопоетика українського модерну: Проблема реконструкції особистості письменника : монографія / Михида С. П. — Кіровоград : Поліграф-Терція, 2012. — 352 с.
9. Неживий О. І. Григор Тютюнник: роздуми перед ювілеєм про творчість і пам'ять / О. І. Неживий // Слово і час. — 2011. — № 12. — С. 16—31.
10. Орлова Е. И. Образ автора в литературном произведении : навч. посіб. / Елена Орлова. — М. : МГУ, 2008. — 44 с.
11. Тютюнник Г. Облога / Григор Тютюнник ; / передм. та прим. В. Дончика. — К. : ПУЛЬСАРИ, 2004. — 584 с.
12. Тютюнник Г. Облога: вибрані твори / Григор Тютюнник ; передм. та прим. В. Дончика ; 3-тє вид. — К. : Пульсари, 2005. — 832 с.
13. Тютюнник Григор. Бути письменником: щоденники, записники, листи / передм., упорядкув. О. Неживого. — К. : Ярославів Вал, 2011. — 440 с.
14. Фізер І. М. Філософія літератури / Іван Михайлович Фізер. — К. : НАУКМА: Аграр Медіа Груп, 2012. — 217 с.
15. Шугай О. «Усе живе — тепле...»: Нове про Григора Тютюнника / Олександр Шугай. — К. : ВД «Києво-Могилянська акад.», 2006. — 226 с.

УА. ПАРНЕТА
Kirovograd

PSYCHOAUTOBIOGRAPHY OF THE STORY BY
GR. TIUTIUNNYK «MY SATURDAY'S DAY»

In the article psychoautobiographical orientation is investigated in the story of Gr. Tiutiunnyk «My Saturday's day». Attention is concentrated on the features of character and temper as determining elements of psychostructure of a personality. Application of the psychopoetical item is near the analysis of megatext that causes underlining of author's intentions.

Key words: psychopoetical approach, psychoautobiography, person's psychostructure, megatext.

Я. В. ПАРХЕТА
г. Кировоград

ПСИХОАВТОБИГРАФИЧНОСТЬ ПОВЕСТИ
ГРЫГОРА ТЮТЮННИКА «ДЕНЬ МОЙ СУББОТНИЙ»

В статье исследуется психоавтобиографическая направленность повести Гр. Тютюнника «День мой субботний». Внимание сосредоточено на особенностях характера и темперамента как определяющих элементов психоструктуры личности. Применение психопозитивного подхода к анализу мегатекста способствует подчеркиванию авторских интенций.

Ключевые слова: психопозитивный подход, психоавтобиографичность, психоструктура личности, мегатекст.

Стаття надійшла до редколегії 11.08.2014 р.

УДК 821.161.2

С. В. ПІДОПРИГОРА
м. Николаїв
svitp@ukr.net

ЖИТТЯ ЯК ВІЙНА: МІЛІТАРНИЙ ДИСКУРС ПОВІСТІ «БЖД» С. УШКАЛОВА

У статті розглядаються особливості авторського моделювання мілітарного дискурсу в повісті «БЖД» С. Ушкалова. Звертається увага на використання автором іронії, гротеску, стьобу, характерних для постколоніального постмодернізму, що слугують для заперечення та нівелювання советських стереотипів та кліше, які побутують у сучасному суспільстві.

Ключові слова: мілітарний дискурс, постколоніальний постмодернізм, іронія, гротеск, стьоб.

Останніми роками твори молодих прозаїків (С. Андрухович, Л. Денисенко, Л. Дереш, С. Жадан, Т. Малярчук, С. Пиркало, Н. Сняданко, С. Ушкалов і под.), які передусім орієнтовані на молодіжну читацьку аудиторію, все частіше перебувають у фокусі уваги науковців. У літературознавчій парадигмі твори нового покоління поступово отримали таке жанрове визначення, як «молодіжна проза» (Н. Герасименко, Я. Голобородько, Я. Поліщук, Р. Харчук). Їх об'єднує спільний духовний стрес – кінець радянської імперії (Л. Демська), а також активне оскарження системи цінностей советської людини, тобто у їх творчих практиках вбачається продовження традиції «символічного прощання з імперським минулим» (Я. Поліщук). Колоніальна та тоталітарна спадщини української культури стають предметом уваги молодих письменників, які поєднують тра-

диційні та постмодерні засоби моделювання художньої дійсності, долучаючись до творення постколоніального дискурсу. Як зазначає О. Юрчук, можна вести мову про присутність в українській культурі «постмодерного постколоніалізму, в основі якого – деконструкція колоніального минулого шляхом деміфологізації його стереотипів» [6, 44], послуговування іронією, гротеском та театралізованістю.

Саме до молодіжної прози, витриманої в дусі постмодерного постколоніалізму, належить повість С. Ушкалова «БЖД» (2007). Цей твір, у якому змальовується життя сучасної молоді, можна сміливо співвідносити з уже знаковим твором С. Жадана «Депеш мод» (2005) за тематикою, проблематикою та манерою написання. Обидва автори, художньо осмислюючи реалії щоденного життя 19-ти та 20-тирічних хлопців, звертаються до постмо-